

De vrijwilligers zijn een paar uur bezig om een grafsteen bij te werken.

FOTO'S UNITED PHOTOS/TOUSSAINT KLUITERS

Nauwkeurig met een penseel of een stempel worden de letters bijgewerkt met zwarte lakverf.

Denise is bezig met de grote grafsteen van de 'opperrabijn' die deze Joodse begraafplaats stichtte.

„
Voor mensen
die hun
voorouders
willen
gedenken, is het
verdrietig als de
graven
nauwelijks
meer leesbaar
zijn

Maar te politiek willen zij het niet maken. „Daar gaat het vandaag niet om.”

Verdwijnen

Waar op veel begraafplaatsen graven na verloop van tijd verdwijnen, blijven Joodse graven eeuwig bestaan. „Een Joodse begraafplaats wordt nooit geruimd”, zegt Schrijver. „Maar daardoor is onderhoud ook extra belangrijk.” Dat onderhoud bleek hard nodig. Sommige graven waren beschadigd door vandalisme of overwoekerd geraakt. Andere zerken en opschriften waren volledig verdwenen of goeddeels verweerd.

Niet alle graven hadden oorspronkelijk een stenen monument. „Vroeger konden alleen mensen met geld een stenen zerk betalen”, legt een vrijwilliger uit. „Veel graven waren daarom van hout. Die zijn natuurlijk allang verdwenen.” Aan het einde van de middag staan

tientallen stenen er weer duidelijk leesbaar bij. De zwarte Hebreeuwse letters steken scherp af tegen het verweerde natuursteen. „Door het hoge aantal vrijwilligers kunnen we het in een dag afmaken, anders hadden we wel twee of meer dagen nodig.”

Klimop

De begraafplaats ligt verscholen achter een hek en dichte begroeiing aan de rand van Overveen. Wie het terrein oploopt, ziet direct hoe oud de plek is. Scheefgezakte stenen staan tussen klimop, mos en boomwortels. Sommige Hebreeuwse inscripties zijn nog scherp leesbaar, andere zijn bijna volledig verdwenen. Juist dat vergankelijke maakt indruk op de vrijwilligers. Terwijl ze werken, lopen bezoekers soms langzaam langs de graven op zoek naar familienamen die ze kennen uit oude documenten of stambomen.

„Er komen nog steeds mensen uit Canada, Amerika en Israël hierheen”, vertelt een vrijwilliger. „Mensen die hun voorouders willen gedenken. Dan is het verdrietig als de graven nauwelijks meer leesbaar zijn.”

Zwarte letters

Ondanks het schuren, tillen en schilderen hangt er een bijna stille sfeer. „Je merkt dat mensen hier met respect werken”, zegt Schrijver. „Iedereen voelt dat dit geen gewone onderhoudsdag is.”

Dat respect blijkt ook uit de manier waarop de werkzaamheden worden uitgevoerd. Vooraf is precies geïnventariseerd welke stenen vroeger zwarte letters hadden en welke niet. „We willen niets toevoegen dat er oorspronkelijk niet was”, legt een vrijwilliger uit. „Dus alleen de letters waarvan we zeker weten dat ze zwart waren, worden opnieuw bijgewerkt.”

De meeste vrijwilligers zitten op krukjes en zitten nauwkeurig de letters bij te werken. Op een tafel bij de ingang van de begraafplaats deelt vrijwilliger Nel potjes met hoogglanslak, sponsjes, borsteltjes en oude doeken uit. „Dit is wat ze nodig hebben. Maar er moet nauwkeurig gewerkt worden, want het is vrij agressief spul.”

Tussendoor wordt veel overlegd. Welke lijm kan worden gebruikt zonder het natuursteen aan te tasten? En hoe maak je letters leesbaar zonder het monumentale karakter van de begraafplaats te veranderen? Voor de organisatie betekent deze dag meer dan alleen restauratie. Het gaat ook om het zichtbaar houden van een geschiedenis die makkelijk uit beeld raakt. „Iedere steen vertelt een verhaal”, zegt Schrijver. „Van families die hier leefden, werkten en onderdeel waren van deze regio. Dat mag niet verdwijnen.”